

Тема 9

Українські землі в 60-80 рр. XVII ст. «Руїна».

План

1. Гетьманування І.Виговського.
2. Гетманування Ю.Хмельницького. Поділ Гетьманщини.
3. Гетьманування П.Тетері, І.Брюховецького, П.Дорошенка, Д.Многогрішного та І.Самойловича.

- **Дати:**

- 1659 р. – Конотопська битва;
- 1667 р. – Андрусівський договір;
- 1681 р. – Бахчисарайський мирний договір;
- 1686 р. – «Вічний мир».

- **Персоналії:**

- І.Виговський, П.Тетеря, П.Дорошенко, І. Брюховецький, І.Сірко, Ю.Хмельницький, Д.Многогрішний, І.Самойлович.

“Доба Руїни”

- назва, вживана в історичній літературі для **60-80-х рр. XVII ст.** – періоду громадянських війн, розколу Гетьманщини, її поділу між Московією, Річчю Посполитою та Османською імперією.
- період тривав від смерті Б. Хмельницького (**1657 р.**) й до початку правління І.Мазепи (**1687 р.**).

Причини “Руїни”:

- **відсутність загальнонаціонального лідера;**
- **нездатність козацької старшини поставити державні інтереси вище від особистих;**
- **орієнтація угруповань козацької старшини на іноземні держави у вирішенні внутрішніх проблем держави.**

Гетьманування І.Виговського 1657-1659 рр.

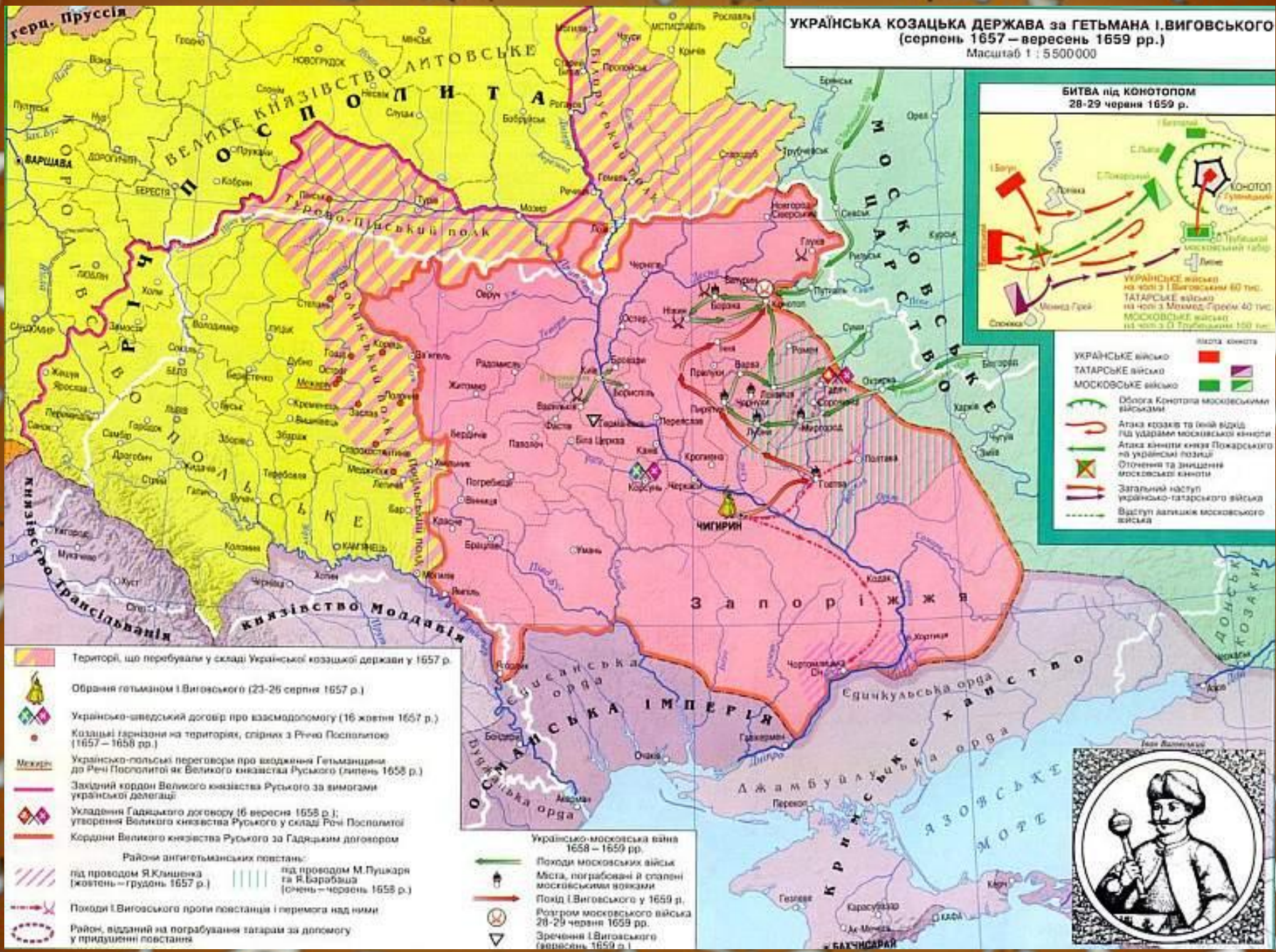
Зовнішня політика

- Відновлення союзницьких відносин з Кримських ханством.
- Досягнення угоди про перемир'я з Річчю Посполитою:
- Гадяцький договір 1658 р.: створення Руського князівства на чолі з гетьманом, що входило до складу Речі Посполитої на правах автономії.

Внутрішня політика

- Економічне й політичне зміцнення козацької старшини і православної шляхти.

УКРАЇНЬСЬКА КОЗАЦЬКА ДЕРЖАВА за ГЕТЬМАНА І.ВИГОВСЬКОГО
 (серпень 1657 – вересень 1659 рр.)
 Масштаб 1 : 5500000

БИТВА ПІД КОНОТОПОМ
 28-29 червня 1659 р.

Легенда битви

- УКРАЇНЬСЬКЕ ВІЙСЬКО (Red square)
- ТАТАРСЬКЕ ВІЙСЬКО (Green square)
- МОСКОВСЬКЕ ВІЙСЬКО (Purple square)

Облога Конотопа московськими військами (Green arrow)

Атака козаків та їхній відхід під ударами московської кінноти (Red arrow)

Атака кінноти князя Пожарського на українські полки (Purple arrow)

Оточення та знищення московських кантонів (Green arrow)

Загальний наступ українсько-татарського війська (Red arrow)

Вступ військ московського війська (Green arrow)

- Території, що перебували у складі Української козацької держави у 1657 р.
- Обрання гетьманом І.Виговського (23-25 серпня 1657 р.)
- Українсько-шведський договір про взаємодопомогу (16 жовтня 1657 р.)
- Козацькі гарнізони на території, спірних з Річчю Посполитою (1657 – 1658 рр.)
- Українсько-польські переговори про шлюбні зв'язки Гетьманів до Річчю Посполитої як Великого князівства Руського (липень 1658 р.)
- Західний кордон Великого князівства Руського за вимогами української делегації
- Укладення Гадяцького договору (16 вересня 1658 р.); утворення Великого князівства Руського у складі Річчю Посполитої
- Кордони Великого князівства Руського за Гадяцьким договором
- Райони антигетьманських повстань:
 - під проводом Я.Клишняка (жовтень – грудень 1657 р.)
 - під проводом М.Пушкаря та Я.Барабаша (січень – червень 1658 р.)
- Поклади І.Виговського проти повстанців і перемога над ними
- Район, відданий на пограбування татарам за допомогу у придушенні повстання

Українсько-московська війна 1658 – 1659 рр.

- Поклади московських військ
- Міста, пограбовані й спалені московськими військами
- Покід І.Виговського у 1659 р.
- Розгром московського війська 28-29 червня 1659 рр.
- Зречення І.Виговського (вересень 1659 р.)

Юрій Хмельницький

Гетьман України 1659-1663 рр.

- 1659 р. – новий Переяславський договір, який обмежував суверенітет України.
- 1660 р. - Слободищенський трактат з Польщею: автономія України, яка зобов'язувалася воювати з польським військом проти Москви.
- 1663 р. - відмовився від гетьманства.

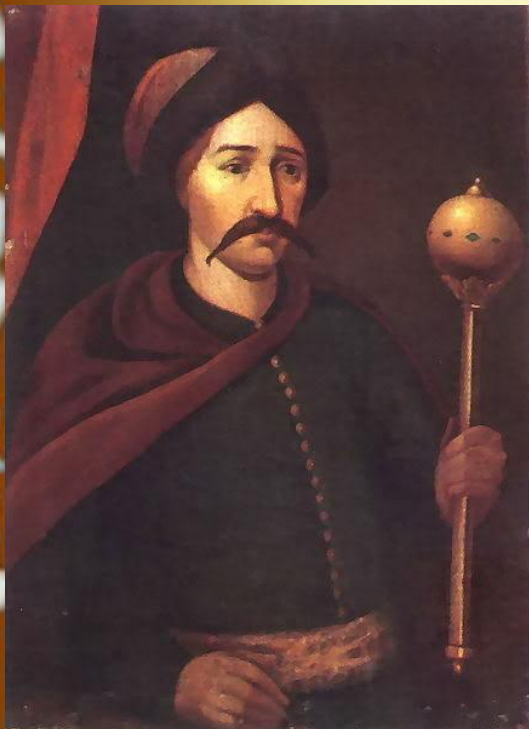
Іван Брюховецький гетьман Лівобережної України 1663-1668 рр.

- прихильник промосковського вектору політики.
- **1665 р. - Московські статті:**
- - зводили автономію Козацької держави до символічного мінімуму;

Павло Тетеря - гетьман Правобережної України 1663-1665 рр.

- прихильник пропольського вектору політики.

Андрусівський договір 1667 р.

- - угода між Московським царством і Польщею про припинення польсько-московської війни 1654-1667 рр.

Зміст

- входження Лівобережної України до складу Московщини,
- Правобережної - до Польщі,
- Київ на два роки залишався за Московщиною,
- Запорозька Січ мала перебувати під спільною владою обох держав.

Петро Дорошенко

Гетьман Правобережної України 1665-1676 рр.

- один з соратників Б. Хмельницького.
- 1668 р. - проголошений гетьманом по обидва боки Дніпра.

Дем'ян Многогрішний – гетьман Лівобережної України (1669-1672 рр.).

Глухівські статті 1669 р. - договір між Дем'яном Многогрішним і московським урядом.

- московські воєводи залишились у 5 містах і не мали права втручатись у справи місцевої адміністрації;
- козацький реєстр - 30 тис. чол.; податки збирались козацькою старшиною;
- гетьман не мав право вести зовнішню політику.

Іван Самойлович
гетьман Лівобережної України
(1672-1687 рр.).

- у зовнішній політиці орієнтувався на Москву.
- прагнув спадковості гетьманської влади.
- обстоював інтереси старшини.

БАХЧИСАРАЙСЬКИЙ МИРНИЙ ДОГОВІР

між Московською державою та Османською імперією і Кримським ханством

13 січня 1681 р.

- кордон між Московською державою та Туреччиною встановлювався по Дніпру.
- Туреччина приєднувала до своїх володінь Київщину, Брацлавщину та Західне Поділля, а Московія – Лівобережну Україну й Київ.
- 20 років територія між Південним Бугом та Дніпром мала залишатися незаселеною.

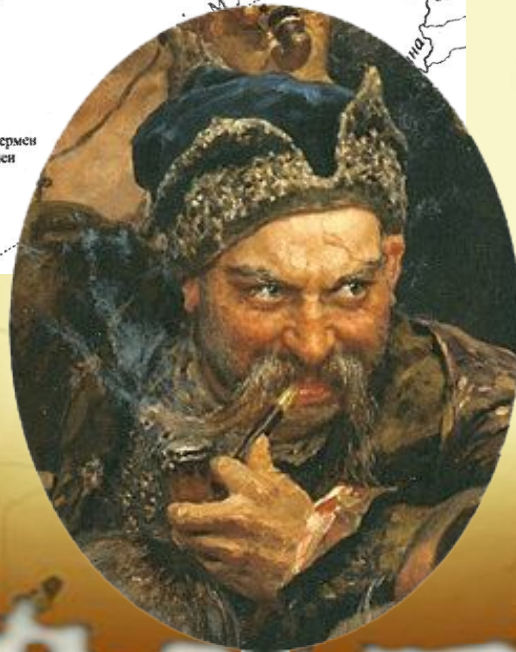
1686 р. “Вічний мир”

- Річ Посполита визнавала за Московським царством Лівобережну Україну, Київ, Запорозжя.
- Північна Київщина, Волинь і Галичина відходили до Речі Посполитої.

Чортомлицька Січ – 1652-1709 рр.

Іван Сірко (1610 - 1680)

напівлегендарний кошовий атаман Запорозької Січі. Здобув перемогу в 65 боях. Герой українських пісень і казок.

СЛОБІДСЬКА УКРАЇНА В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ 17 СТ.

Козацький
полк

• Острогожський

Козацький
полк

• Харківський

Козацький
полк

• Сумський

Козацький
полк

• Охтирський

Козацький
полк

• Ізюмський

ПОЛК

ПОЛКОВНИК

полкова
старшина

СОТНЯ

СОТНІК

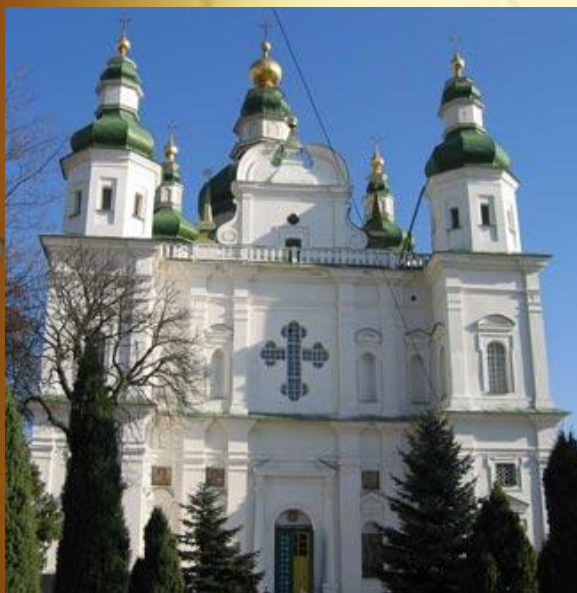
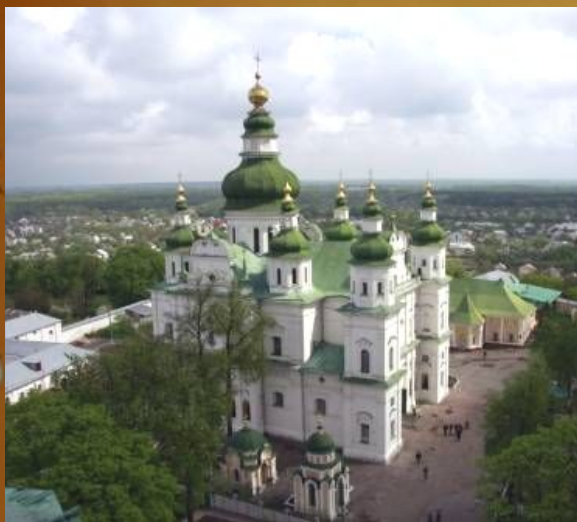
сотінна
рада

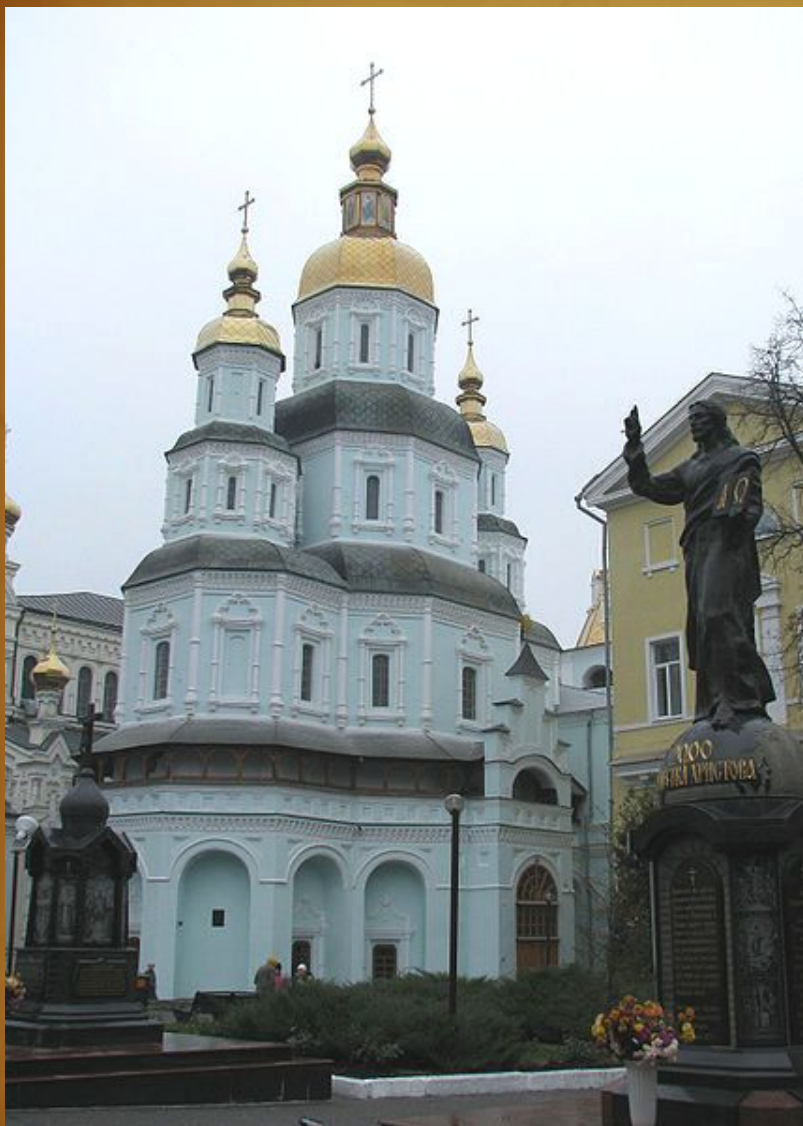

Троїцький собор
Густинського
монастиря
(1674–1676 рр.).

Збудований за кошти
І. Самойловича.

**Троїцький собор Троїцько-Іллінського монастиря в Чернігові.
1679–1695.**

Покровський собор у Харкові.

1689 р.